

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Fecr Yayınları: 281

MEDİNE VESİKASI/ANAYASASI
VE BİRLİKTE YAŞAMA

Doç. Dr. Mustafa ÖZKAN

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
ANKARA ÖZGÜR WEB OFSET
MATBAACILIK SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: 0312.385 70 77 (Sertifika no: 34333)

1. Baskı: Aralık 2018

ISBN: 978-605-7570-13-0

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

MEDİNE
VESİKASI/ANAYASASI
VE BİRLİKTE YAŞAMA

Doç. Dr. Mustafa ÖZKAN

Ankara 2018

Doç. Dr. Mustafa ÖZKAN

1971 Adıyaman doğumlu. 1999 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Yüksek lisans (*Medine Vesikası*, 2003) ve doktorasını (*Emeviler Döneminde İktidar-Ulemâ İlişkisi*, 2007) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. İrfan Aycan danışmanlığında bitirdi. 2014 yılında doçent oldu. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nde İslam Tarihi Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Yayımlanmış kitapları şunlardır:

Emeviler Döneminde İktidar-Ulemâ İlişkisi (Ankara Okulu, 2008)

Dört Halife ve Emeviler Döneminde Din-Devlet İlişkisi (Ankara Okulu, 2013)

Hız Muhammed Fakir miydi? (Liberte Yayınları, 2016)

Allah'ın Son Elçisi (Fecr Yayınları, 2016)

Dört Halife Dönemi (Fecr Yayınları, 2017)

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ-----	7
GİRİŞ-----	9

I. BÖLÜM

ANAYASANIN HAZIRLANDIĞI DÖNEMDE MEDİNE'DE GENEL DURUM-----	13
1. DİNÎ DURUM-----	15
2. SİYASÎ VE SOSYAL HAYAT-----	16
3. İKTİSADÎ DURUM-----	20

II. BÖLÜM

MEDİNE ANAYASASI-----	23
1. ANAYASANIN ARAPÇA METNİ-----	24
2. VESİKA/ANAYASANIN TÜRKÇE TERCÜMESİ-----	25
3. ANAYASANIN MEVSUKİYETİ/TARİHİ GERÇEKLİĞİ-----	36
4. MEDİNE VESİKASININ GENEL ÇERÇEVESİ-----	40
a. Anayasanın Hazırlanma Zamanı-----	40
b. Anayasanın İsimleri-----	42
c. Anayasa Maddelerinin Sayısı-----	44
d. Anayasanın Kurucu İlkeleri-----	45
e. Anayasanın Değindiği Konular-----	46
f. Vesikanın Değindiği Bazı Dinî, Siyasî ve Sosyal Kavramlar-----	46
g. Anayasa Maddelerinin Genel Tahlili-----	54
5. HZ. PEYGAMBER'İN ANAYASAYI HAZIRLAMA SEBEPLERİ-----	55
6. MÜŞRİK VE YAHUDİLERİN SÖZLEŞMEYE KATILMA ZAMANI VE SEBEPLERİ-----	58
a. Müşrikler-----	58
b. Yahudiler-----	60
7. ANAYASANIN BOZULMA SEBEPLERİ-----	66
a. Kaynukaoğulları Yahudileri-----	68
b. Nadiroğulları Yahudileri-----	70
c. Kureyzaoğulları Yahudileri-----	71

III. BÖLÜM

MEDİNE ANAYASASININ GÜNÜMÜZ DEĞERİ -----	73
1. MEDİNE ANAYASASININ TARİH VE GÜNÜMÜZ AÇISINDAN ÖNEMİ	75
2. ANAYASASININ 14 ASIR SONRA GÜNDEME GELİŞ SEBEPLERİ--	78
3. MEDİNE ANAYASASININ DİNİ DEĞERİ/BAĞLAYICILIĞI -----	83
a. Vesikanın Referansları -----	84
b. Vesika, İslam'ın Siyasal Bir Projesi midir? -----	86
c. Vesikanın Dinî Açıdan Bağlayıcılığı -----	89
4. MEDİNE ANAYASASI VE ÖZGÜRLÜKLER-----	92
a. Din ve Vicdan Özgürlüğü -----	92
b. İbadet Özgürlüğü-----	94
5. ANAYASAYA GÖRE FARKLI KÜLTÜRLER -----	95
a. Dinî Çoğulculuk -----	95
b. Çok Hukukluluk -----	99
c. Kültürel Çoğulculuk -----	100
6. ANAYASANIN GÜNÜMÜZDE UYGULANABİLİRLİĞİ-----	102
BİBLİYOGRAFYA -----	107
DİZİN -----	115

ÖN SÖZ

Siyasî olanın büyük oranda akli/dünyevî, yerel, kültürel ve tarihsel olduğu söylenebilir. Belki de bu yüzden İslam, siyaseti inanç esaslarının bir parçası olarak değerlendirmemiş, mensuplarına belli bir yönetim biçimini tavsiye etmemiş, siyasetle olan ilişkisini ise şûrâ, ehliyet, adalet, eşitlik, inanç ve ibadet özgürlüğü gibi bazı evrensel temel ilkelerle sınırlamıştır.

Hız. Muhammed, İslam'ın siyasal yaşama ilişkin ilkelerini ve toplumundaki problemleri dikkate alarak birlikte yaşama projesi olan Medine Vesikası/Anayasasını hazırlamıştır. Projenin amacı; Medine'deki farklı dinî, siyasî, etnik, kültürel yapıların tüm haklarını anayasal bir güvence altına almak ve bunların Medinelilik ortak paydasında birlikte yaşamalarını sağlamaktır. Amacı ve içeriği insani/İslamî olan bu projeyi ise müşrikler dâhil tüm farklı kesimler gönüllü olarak kabul etmişlerdir.

Hız. Peygamber'in vefatından sonra Müslümanların Medine Vesikasının temel ilkelerini içselleştirip uyguladıklarını söyleyemeyiz. Bunun göstergesi ise İslam Peygamberi'nin vefatından sonraki ilk dört halifenin üçünün öldürülmesi, akabinde İslam'ın siyasal yaşama ilişkin temel prensipleriyle bağdaşmayan saltanat yönetim biçiminin ikamesi, insan hakları ihlallerinin bir sonucu olarak İslam Dünyası'nda farklı kesimler arasında yaşanmakta olan çekişme/çatışmalardır.

Günümüzde Irak, Suriye ve Afganistan gibi neredeyse tüm Müslüman ülkelerde iç çatışmalar yaşanmaktadır. Büyük oranda kültürel kaynaklı olan bu çatışmalar ise aynı dine mensup farklı dinî, siyasî, etnik ve kültürel gruplar arasında meydana gelmektedir. Sözü edilen çatışmaların ortaya çıkıp devam etmesinde de birlikte yaşama kültürü ve dina-

miklerini tahrip eden ulus devlet anlayışı etkili olmuş/olmaktadır.

Genelde Ortadoğu ve Balkanlar gibi bölgelerde özelde ise Müslüman ülkelerde devam etmekte olan çatışmaların son bulmasında, Medine Anayasasının önemli bir katkı sunacağı kanaatini taşımaktayız. Çünkü bu Anayasa; barış içinde birlikte yaşamayı mümkün kılan ortak siyasal katılım, hukukun üstünlüğü, adalet, eşitlik, inanç ve ibadet özgürlüğü, can-mal güvenliği, vatandaşlık ortak paydası, dinî, siyasî, kültürel çoğulculuk gibi evrensel haklar ve prensipler içermektedir.

Çalışmamda emeği geçen hocalarıma, aileme, çalışmanın son şeklini okuyan Dr. Öğr. Üyesi Kenan Özçelik'e ve Fecr Yayınevi adına Hüseyin Nazlıaydın'a çok teşekkür ederim. Ayrıca bu mütevazı çalışmanın, İslam Dünyası'nda Medine Vesikasının temel ilkelerinin anlaşılması, içselleştirilmesi ve uygulanmasına vesile olmasını Allah'tan niyaz ediyorum.

Mustafa Özkan
Ankara - Kasım 2018